

NAR YAPRAKUYUZU, *Eriophyes granati* (C.&M.) (Acarina: Eriophyidae)

Uzm. Naim ÖZTÜRK*

*Adana Ziraat Mücadele Araştırma Enstitüsü, 01321 Yüreğir / Adana

◆Nar yaprakuyuzu (*E. granati*), ülkemizde ilk defa 1960'lı yıllarda Antalya ili nar bahçelerinde saptanmıştır. Ancak 2007 yılında yapılan kontrollerde, Adana ve Mersin illerindeki nar fidanlık ve bahçelerinin de zararlı ile bulaşık olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, son yıllardaki yoğun nar fidanı hareketi nedeniyle de diğer bölgelerinde bulaşık olabileceği düşünülmektedir.

Tanımı ve yaşayışı

- ◆*Eriophyidae* türleri, genel olarak gözle görülemeyecek kadar küçük olup yaklaşık 0.25 mm boyundadır (Şekil 1a). Erkek ve dişi bireyler birbirine benzer ve çok az hareketlidirler.
- ◆Erginleri sarımsı krem renkli, şeffaf, ince, baş tarafı geniş ve abdomene doğru daralan havuç şeklinde bir yapıya sahip olup, iki çift bacakları bulunur (Şekil 1a).

Şekil 1. Nar yaprakuyuzu (*E. granati*) bireyleri (a) ve yapraktaki zararı (b)

- ◆*Eriophid*'ler, ancak bitki yaprakları (Şekil 1b) ve nadiren de meyvelerde oluşturdukları zarar şekliyle (simptom) tanınır. Bunlar türe göre değişmekle birlikte, beslendikleri bitki organlarında farklı şekil (gal, ur, kıvrım vb.), renk ve boyutta (1-2 mm) simptomatik yapılar oluşturmaktadır.
- ◆Kışı genellikle gözlerin pulları altında, bazen de dökülmüş yapraklar arasında, kabuk altı ve dalların çatlakları arasında döllemiş ergin dişi olarak geçirmektedirler.
- ◆Nar yaprakuyuzu'nun erginleri, ilkbaharda havaların ısınmasıyla birlikte kışlaklardan çıkarak sürgün ve yapraklarda beslenir. Ergin ömrü yaklaşık bir ay olup, bir dişi ortalama 80 yumurta bırakır ve iki larva dönemi geçirerek ergin olur. *E. granati*, yılda çok sayıda döl vermektedir.
- ◆*E. granati*, esas zararını popülasyonun en yoğun olduğu yaz mevsimi sonuna doğru yapar. Sonbaharda yapraklar sertleşmeye başladığında kışlık dişi formlar oluşur ve kendi kendilerini dölleyerek kışlağa çekilirler. Genellikle rüzgar, kuşlar, böcekler ve bulaşık fidanların temiz bölgelere insanlar tarafından nakliyesi ile mekanik olarak taşınmaktadır.

Zarar Şekli ve Ekonomik Önemi

◆*E. granati*, genellikle nar'ın sürgün ucundaki taze yapraklarında bitki özsuğunu emmek suretiyle beslenir. Zararlı, beslendiği yaprak kenarlarının kıvrılmasına neden olur (Şekil 2a). Zarar şekli daha çok bitkinin genç sürgün ve yapraklarında görülmektedir.

◆Zararlı yoğunluğuna bağlı olarak, bu kıvrımlar yaprakta helozonik bir görüntü oluşturabilir (Şekil 1b). Bazen bu belirtiler, virüs ve virüs benzeri hastalık simptomları, kimyasal ilaç fitotoksitesi ve besin elementi noksanlıkları ile karıştırılmaktadır (Şekil 2b).

◆*E. granati*, fidan ve genç ağaçlarda gelişme geriliği ile sürgün ucunda çatallaşma ve yapraklarda rozetleşme gibi taç şekli oluşumunu etkileyebilecek deformasyonlara yol açar. Zarar görmüş yapraklarda önce renk açılımı olur, sonra sararır ve zamanla kızarılarak dökülür.

◆Popülasyonun yoğun olduğu durumlarda, yapraklar yeterli fotosentezi yapamadığından bitkiler zayıf düşer. Buna bağlı olarak da, bir sonraki yıl yeterli ve sağlıklı sürgün gözü ile çiçek tomurcuğu oluşturulamadığından verim ve kalite düşmektedir.

Şekil 2. Nar yaprakuyuzu (*E. granati*) yaprak (a) ve sürgündeki zararı (b)

Mücadelesi

◆*E. granati* ile mücadelede, öncelikle kültürel önlemlerden temiz çelik ve fidan temini ile bulaşık sürgünlerin kesilmesi ve yere dökülen yaprakların imhası çok önemlidir.

◆Uçma kabiliyeti olmayan bu tür zararlılar, yayılmak için yardımcı bir mekanizmaya (rüzgar, böcek, kuş, insan vb.) ihtiyaç duyar. Eğer nar bahçesinde kullanacağımız fidanlar *E. granati* ile bulaşık değilse, bahçemizde uzun yıllar belki de hiçbir zaman bu zararlı sorun olmayacaktır.

◆Yoğunluğun düşük olduğu bahçelerde, yetişkin ağaçları ilaçlamaya gerek yoktur. Ancak gerektiğinde, yaz aylarında bir ilaçlama önerilebilir. Fidanlık ve genç bahçelerde ise, zarar görüldüğünde mutlaka en az bir ilaçlama yapılmalıdır. Gerek duyulduğunda ise, ilacın etki süresi ve zarar durumu dikkate alınarak 2. ve 3. ilaçlama daha yapılabilir.

◆*E. granati*'ye karşı en uygun ilaçlama zamanı, erginlerin ilkbaharda kışlaklardan yapraklara (mayıs-haziran), sonbaharda da yapraklardan kışlaklara göç ettiği (ekim-kasım) dönemdir.

KAYNAKLAR

Anonymous, 2007a. Eriophyid Mites. Sustainable Horticultural Information, Offered Free of Charge to The Public with The Support of The [University of Saskatchewan Extension Division](http://www.gardenline.usask.ca), the [Department of Plant Sciences](http://www.gardenline.usask.ca) and The [Provincial Government](http://www.gardenline.usask.ca). www.gardenline.usask.ca

....., 2007b. Eriophyid Mites. Garden Friends and Foes by Todd Murray. <http://whatcom.wsu.edu>

....., 2007c. El Granado, Fuente: Usep. Fac. Cs. Agronómicas. U De Chile. Plagas Y Enfermedades (Insectos y ácaros). www.consultoradelvalle.cl

İren, Z. ve M. K. Ahmed, 1973. Insect Pests of Turkey Found on Deciduous Fruits. Bitki Koruma Bülteni, Ek Yayın (1), s.: 35-83.

Saba, F., 1964. Mitteilung Über Schadmilben im Vorderen Orient. Journal of Pest Science, 1964, 37: 2, 17-19. www.springerlink.com